

УДК 378:78.087.68

 <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.347>**Лариса Теряєва** <https://orcid.org/0000-0002-9906-8560>

канд. пед. наук, викладач циклової комісії

музики і хореографії,

Фаховий коледж «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка,

проспект Ю. Гагаріна, 16, м. Київ, Україна,

 L.teriaieva@kubg.edu.ua

Активізація творчої діяльності студентів на заняттях з хорового диригування

***Анотація.** Формування творчої особистості на сучасному інноваційному етапі набуває особливої актуальності. Тому, при підготовці фахівців, важливим стає пошук та використання викладачами ефективних форм і методів комп'ютерних технологій з метою підвищення рівня навчання, активізації творчої діяльності студентів та професійної підготовки майбутніх випускників. Важливим завданням мистецької освіти є музичний та творчий розвиток фахівців на основі міждисциплінарних зв'язків.*

Метою даної статті є цілеспрямований пошук і добір принципів та методів навчання, які сприяють підвищенню професійної компетентності, фаховому вдосконаленню, активізації творчої діяльності студентів, розвитку їх творчого мислення, уяви та фантазії.

У статті висвітлено особливості занять з хорового диригування на основі таких принципів, як принцип індивідуального підходу, міждисциплінарних зв'язків та інтерактивного навчання.

Для творчого розвитку студентів досліджено використання таких методів навчання, як: метод моделювання художньо-творчого процесу; інтонаційно-стильового досягнення музики; пізнавальної діяльності; «живого» виконання; проблемно-пошуковий; створення композицій тощо.

Ефективним при підготовці конкурентоспроможних фахівців є застосування у навчальному процесі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і музичних комп'ютерних програм.

У даній статті запропоновано також музично-творчі ігри, які мають на меті активізувати увагу та мислення майбутніх фахівців, сприяти власній інтерпретації хорових творів.

Під час проведення ігор студентам дана можливість продемонструвати з листа виразну гру хорової партитури на фортепіано, показати свою здатність до інтерпретації та аранжування хорових творів; створення власних вокально-хорових вправ та шкільних пісень.

***Ключові слова:** активізація, діяльність, здібності, інноваційні принципи, міждисциплінарний зв'язок, методи, творчість, хорове диригування.*

***Цитувати як:** Теряєва, Л. (2022). Активізація творчої діяльності студентів на заняттях з хорового диригування. *Освітологічний дискурс*, 3-4(38-39). <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.347>*

© Теряєва Лариса, 2022

Вступ. Державні освітні документи України (Закони «Про освіту» та «Про вищу освіту») акцентують увагу на необхідності якісної професійної підготовки фахівців. Тому актуальною задачею вищих освітніх навчальних закладів музично-педагогічного спрямування є підвищення якості навчання та рівня професійної підготовки конкурентоспроможних фахівців. Важливим також є музичний та творчий розвиток випускників на основі міждисциплінарних зв'язків. Для вирішення цієї задачі потрібні сучасні підходи, інноваційні принципи, методи та технології навчання.

Проблема розвитку творчих здібностей досліджувалася багатьма вітчизняними педагогами і науковцями, а саме: Б. Асаф'євим, В. Верховинцем, Н. Гродзенською, Д. Кабалевським, М. Картавцевим, М. Леонтовичем, Н. Сац, К. Стеценко, К. Орфом, В. Шацькою, Б. Яворським.

Незважаючи на значний внесок науковців у розвиток даної тематики, проблема активізації творчої діяльності студентів на заняттях з хорового диригування залишається не до кінця вирішеною і полягає в існуючих суперечностях між:

1. Створенням інтегрованої системи професійної підготовки та традиційним навчанням;
2. Спрямованістю сучасної освіти до якісної професійної підготовки конкурентоспроможних фахівців та нездатністю випускників самостійно вирішувати інноваційні завдання;
3. Пошуком та подальшим використанням інноваційних та ефективних методів, комп'ютерних технологій і форм навчання та низьким початковим рівнем музичної підготовки студентів, впливом дистанційного навчання і карантинних заходів; пасивністю студентів.

Метою даної статті є пошук і обґрунтований вибір принципів і методів навчання, які сприяють активізації творчої діяльності студентів, розвитку їх уяви, фантазії та творчого мислення.

Виклад основного матеріалу. Заняття з хорового диригування відносяться до індивідуальної форми навчання і мають свої особливості, а саме: необхідність забезпечення міждисциплінарних зв'язків хорового диригування з іншими фаховими дисциплінами на основі використання особистісного підходу до кожного студента.

Міждисциплінарні зв'язки хорового диригування з іншими навчальними дисциплінами сприяють творчому розвитку та вдосконаленню виконавських здібностей студента як піаніста, вокаліста, диригента; формуванню комунікативних якостей при творчій співпраці з хоровим колективом; стимулюванню творчої активності при створенні інтерпретації хорових творів та виконання власних шкільних пісень.

Формування творчої особистості на сучасному інноваційному етапі набуває особливої актуальності. Творчими вважаємо унікальні музичні здібності, які розвинулися на основі отриманих знань і набутих умінь для створення своєрідного та оригінального продукту.

Розглянемо більш детально принципи і методи активізації творчої діяльності студентів.

1. Інноваційні принципи активізації творчої діяльності

На заняттях з хорового диригування для творчого розвитку студентів доцільно використовувати наступні інноваційні принципи:

Принцип індивідуального підходу застосовується для індивідуального добору репертуару з хорового диригування та виконання студентом самостійних творчих завдань.

Принцип міждисциплінарних зв'язків сприяє розвитку диригентсько-виконавських здібностей студента і активізації його творчої діяльності під час інтерпретації хорових творів та створенні власних пісень для учнів.

Принцип інтерактивного навчання позитивно впливає на розвиток самостійної музичної діяльності, а також допомагає творчій взаємодії студента з викладачем та студентами.

2. Методи активізації творчої діяльності

Мотивацією навчання вважається застосування принципів, методів, форм, технологій та засобів, які викликають у студентів бажання до засвоєння навчального матеріалу, удосконалення рівня володіння музичними інструментами, спонукання до продуктивної самостійної пізнавальної діяльності, до активного освоєння змісту освіти. Мотивація є провідним фактором, що регулює активність, поведінку, діяльність особистості.

Спеціальні музичні методи включають:

Метод моделювання художньо-творчого процесу (Л. Школяр), який сприяє креативному мисленню і розвитку творчості майбутніх учителів музики. Даний метод допомагає при написанні власних пісень та аранжуванні хорових творів із застосуванням сучасних музичних комп'ютерних технологій і музичних програм;

Метод інтонаційно-стильового досягнення музики (Л. Школяр), що застосовується з метою виявлення у творі яскравих особливостей музичної мови, прояву студентом власного бачення на виконання вокально-хорових творів за різними жанрами і стилями.

Методи пізнавальної діяльності:

- *практичний метод* використовують з метою формування творчої особистості; використовується для набуття студентом умінь і навичок по створенню власної музики та інтерпретації хорових творів;
- *репродуктивний метод* дозволяє виконувати творчі завдання з хорового диригування;
- *проблемно-пошуковий метод* сприяє розвитку творчого мислення. Застосовується під час пошуку необхідного хорового твору у виконанні відомими хоровими колективами; самостійному доборі інструментального супроводу до сучасної пісні; створенні власної інтерпретації вокально-хорових творів;
- *інтерактивний метод* застосовується для творчої взаємодії викладача зі студентом або студента зі студентами при розучуванні та виконанні

вокально-хорових творів. Інтерактивний метод сприяє творчому самовдосконаленню та самореалізації, сприяє розвитку творчих індивідуальних здібностей;

Метод порівняння передбачає постійне порівняння, зіставлення елементів музичної тканини на всіх її рівнях.

Метод ідентифікації – впізнавання знайомого вокально-хорового твору серед інших.

Метод перекодування – представлення змісту твору в іншій системі (показ музичного образу засобами музично-пластичного інтонування).

Метод «живого» виконання вимагає від студента професійного виконання музичного твору.

Метод створення композицій спрямований на поєднання різних видів музичної діяльності (слухання музики, хоровий та сольний спів, гра на музичних інструментах, гра в чотири руки, рух під музику) при виконанні одного і того ж вокально-хорового твору.

Метод порівняння нового твору з раніше написаним твором спрямований на розвиток здатності до творчості та самостійності студентів при створенні власної музики із застосуванням засобів музичної виразності. На заключному етапі після сприйняття композиторського твору студент порівнює справжній витвір зі своїм щойно створеним ескізом. Даний метод схожий за своєю спрямованістю до твору з методом моделювання художнього - творчого процесу.

Метод моделювання художньо-творчого процесу націлений на розвиток здатності студента індивідуально створювати музичний твір - від народження задуму до моменту його втілення. Сприяє креативному мисленню і розвитку творчості майбутніх учителів музики. Даний метод допомагає при написанні власних пісень та аранжуванні хорових творів із застосуванням сучасних музичних комп'ютерних технологій і музичних програм;

Метод пластичного інтонування спрямований на передачу інтонацій музики в пластиці рухів. Ефективний прийом даного методу - «вільне диригування» в процесі сприйняття музики.

Метод усвідомлення особистісного сенсу музичного твору спрямований на вербалізацію власних переживань під час сприйняття музики та встановлення взаємозв'язку особистісних емоційних переживань з почуттями та емоціями вираженими в музиці.

Метод, що активізує сприйняття, полягає у такій формі діяльності як гра на музичних інструментах.

Метод «Музичний театр» спрямований на досягнення цілісного музичного

змісту такими засобами як звук, жест, танець, слово, літературний сюжет, вірші.

Метод занурення дозволяє усвідомити ціннісно-сміслові значення музичного твору в житті людини.

Метод інтонаційно-стильового досягнення музики, що застосовується з метою виявлення у творі яскравих особливостей музичної мови, прояву студентом власного бачення на виконання вокально-хорових творів за різними жанрами і стилями.

Методи пізнавальної діяльності використовують з метою формування творчої особистості; набуття студентом умінь і навичок по створенню власної музики та інтерпретації хорових творів;

Практичний метод впливає на формування творчого підходу до музично-педагогічної діяльності, вдосконалення педагогічної майстерності, набуття практичного досвіду, творчої співпраці з хоровим колективом.

Ігровий метод на заняттях з хорового диригування активізує процес навчання і сприяє прояву зацікавленості та позитивних емоцій у студентів, розвитку їх творчих здібностей.

3.Активізація навчального процесу під час педагогічної практики

Педагогічна навчальна практика, яка має великі можливості та творчий простір для розвитку особистісних якостей та музичних здібностей, є дуже важливою для активізації творчої діяльності студентів.

У період педагогічної практики студенти використовують набуті на основі принципу міждисциплінарних зв'язків теоретичні знання, уміння і практичні навички з основного музичного інструменту, вокалу, хорового диригування, хорового класу, педагогіки та психології, що сприяють активізації творчої діяльності, розвитку музичної пам'яті, креативного мислення та творчої композиторської фантазії. Для проведення музичних занять, уроків музичного мистецтва, вечорів розваг та позакласних заходів студенти-практиканти не тільки добирають музичний репертуар, а створюють власні вокальні вправи, танцювальні композиції, пишуть вірші, пісні та інструментальну музику. В результаті активізації творчої діяльності студенти із задоволенням розучують з дітьми створені ними хороводи, пісні, танці та ігри.

Пропонуємо приклади творчих музично-дидактичних ігор, які можна використовувати на практиці:

Гра «Вгадай мелодію» (за допомогою Караоке)

(Команда, що вгадала мелодію пісні з кількох звуків і правильно назвала

пісню, отримує право на її виконання).

Гра «Впізнай пісню»

(Ведучий пропонує декілька слів з пісні, по чергово надаючи слово кожній команді і поступово додаючи нові слова. Команда, що впізнала пісню першою, - співає її під фонограму).

Кросворд «Ланцюжок музичних слів»

(Знайти слова, що відносяться до музичного мистецтва).

Гра на увагу «Розшукай музичні інструменти»

Гра «Знайди правильну фортепіанну клавіатуру».

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми.

Аналіз проведеного дослідження підтвердив, що за допомогою визначених інноваційних принципів, методів, творчих музично-дидактичних ігор підвищується професійна компетентність випускників, здійснюється фахове вдосконалення, формуються і розвиваються творчі здібності студентів, фантазія та мислення, активізується їх творча діяльність, здійснюється творчий підхід до музично-педагогічної діяльності.

Подальші дослідження націлені на пошук нових технологій інтенсифікації навчання з дисципліни «Хорове диригування», зокрема, із залученням сучасних мультимедійних засобів і музичних комп'ютерних програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Коваленко І. Г. Методика формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2008. 210 с.
- Лазарєв М.О. Основи педагогічної творчості : навч. посібник для пед. ін-т. Суми : Мрія ЛТД, 1995. С. 204.
- Михаськова М. А. Формування фахової компетентності майбутніх вчителів музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2007. 19 с.
- Олексюк О.М. Музична педагогіка: навч. посібник. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 248 с.
- Орлов В. Ф. Теоретичні та методичні засади професійного становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. Київ, 2004. 45 с.

- Приходько В.М. Впровадження новітніх технологій у вищій школі. *Постметодика*. 2002. № 2/3. С. 115–118.
- Теряєва Л. А. Застосування музичних інформаційних технологій при вивченні навчальної дисципліни «Хорове диригування». *Освітологічний дискурс*. 2019, № 1-2 (24-25). С. 272–285. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.272285>
- Теряєва Л. А. Оцінювання ефективності застосування методів, форм, видів та засобів навчання на заняттях з хорового диригування. *Освітологічний дискурс* / Київ. ун-т імені Бориса Грінченка. 2020, № 2 (29). <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.2.3>
- Цідило І. М. Вплив ІКТ-компетентності педагога на використання інноваційних технологій у навчальному процесі. *Професійні компетенції та компетентності вчителя: матеріали регіон. наук.-практ. семінару*. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. С. 44–47.
- Lebler D. (2008). Popular music pedagogy: peer learning in practice. *Music Education Research*. Vol. 10, Issue 2. P. 193–213. <https://doi.org/10.1080/14613800802079056>

REFERENCES

- Kovalenko, I. H. (2008). *Metodyka formuvannya profesiyno-osobystisnykh yakostey maybutnikh uchyteliv muzyky v protsesi vyvchennya dyryhent'sko-khorovykh dystsyplin*. (Dys. kand. ped. Nauk : 13.00.02). NPU im. M. Drahomanova [Methodology of formation of professional and personal qualities of future music teachers in the process of studying conducting and choral disciplines].
- Lazaryev, M. O. (1995). *Osnovy pedahohichnoyi tvorchosti: navch. posibnyk dlya ped. in-t*. [Basics of pedagogical creativity]. Mriya LTD.
- Mykhas'kova, M. A. (2007). *Formuvannya fakhovoyi kompetentnosti maybutnikh vchyteliv muzyky*. (Avtoref. dys. kand. ped. Nauk : 13.00.02). [Formation of professional competence of future music teachers].
- Oleksyuk, O. M. (2013). *Muzychna pedahohika: navch. posibnyk*. [Musical pedagogy]. Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka.
- Orlov, V. F. (2004). *Teoretychni ta metodychni zasady profesiynoho stanovlennya maybutnikh uchyteliv mystetskykh dystsyplin*. (Avtoref. dys. doktora ped. Nauk : 13.00.04). [Theoretical and methodical principles of professional formation of future teachers of art disciplines]. Kyiv.

- Prikhodko, V. M. (2002). Vprovadzhennya novitnikh tekhnolohiy u vishchii shkoli [Implementation of the latest technologies in higher education]. *Postmetodika*, 2/3, 115–118.
- Teryayeva, L. A. (2019). Zastosuvannya muzykal'nykh informatsionnykh tekhnologiy pri vivchenni navchal'noi distsipliny «Khorove diriguvannya» [The use of musical information technologies in the study of the educational discipline "Choir Conducting"]. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.272285>
- Teryayeva, L. A. (2020). Otsynuyuvannya efektyvnosti zastosuvannya metodiv, form, vydiv ta zasobiv navchannya na zanyattiyakh z khorovoho dyryhuvannya [Evaluation of the effectiveness of the application of methods, forms, types and means of teaching in choral conducting classes]. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.2.3>
- Tsidilo, I. M. (2006). Vplyv IKT-kompetentnosti pedahoha na yspol'zovanye innovatsiynikh tekhnolohiy u navchal'nomu protsesi [The influence of the teacher's ICT competence on the use of innovative technologies in the educational process]. *Profesiyni kompetentsiyi ta kompetentnosti vchytelya : materialy rehion. nauk.-prakt. seminaru*. Ternopil. TNPU im. V. Hnatyuka Ternopil, 44–47.
- Lebler, D. (2008). Popular music pedagogy: peer learning in practice. *Music Education Research*, 10(2), 193–213. <https://doi.org/10.1080/14613800802079056>

Intensification of student creative activity at choral conducting classes

Larisa Teriaieva

 <https://orcid.org/0000-0002-9906-8560>

Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher of the Cycle

Commission of Music and Choreography,

"Universum" Vocational College,

Borys Grinchenko Kyiv University,

Yu. Gagarin Avenue, 16, Kyiv, Ukraine,

 L.teriaieva@kubg.edu.ua

Abstract. *Modern national education is aimed at improving the quality of training musical art teachers-to-be, self-improvement of the professional and methodological competence of teachers and students, enhancing their creative activity, practical The purpose of this article is a purposeful search and selection of principles, methods and forms of education that contribute to the activation of student creative activity, the*

development of their creative thinking, imagination and fantasy.

The article reflects the features of choral conducting classes based on the principle of interdisciplinary connections; different methods, forms and innovative principles of activating creative activity of students are offered; game methods of training are considered and examples of musical tasks for development of creative abilities of students are presented.

At choral conducting classes, it is advisable to use innovative principles for the creative development of students, namely: the principle of individual abilities for choral conducting; interdisciplinary connections of choral conducting with other disciplines; interactive learning; innovative visibility; creative development, as well as special musical methods, methods of cognitive activity and others.

The musical and creative games proposed in this article aim to activate the attention and thinking of specialists-to-be, to contribute to the creation of their own interpretation of choral works, to intensify their mental activity, musical memory, to expand the knowledge of specialists-to-be about vocal and choral terminology, to deepen the theoretical knowledge of students about the authors of choral works, to highlight the performing activities of famous modern choirs.

During the games, students are invited to demonstrate the expressive playing of the choral score on the piano, show their ability to transpose the melody into a convenient vocal range and arrange choral works, create their own vocal and choral exercises and songs for students.

Key words: *intensification; activity; innovative principles; creative technique; interdisciplinary connections; methods; features of classes; capabilities; creation; choral conducting.*

To cite this article: Teriaieva, L. (2022). Intensification of student creative activity at choral conducting classes. *Educological discourse*, 3-4(38-39). <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.347>

Стаття надійшла до редакції 09.10.2022

Прийнято до друку 30.11.2022